

Kyrkan måste vara politisk!

Med början under 1900-talet har Svenska kyrkans politisering diskuterats ur olika aspekter. Tidigare gällde frågan främst hur hon skulle organiseras i relation till den politiska demokratin, alltså vilken roll politikens företrädare på nationell och lokal nivå skulle ha i kyrkans liv. Utvecklingen har lett till att de politiska partierna numera fattar de avgörande besluten på i stort sett samtliga nivåer inom Svenska kyrkan.

Trots att denna utveckling har tilltagit sedan kyrka och stat separerade år 2000, har frågan fått en ny inriktning den senaste tiden. Nu handlar diskussionen främst om kyrkans politiska ställningstagande i det offentliga. Allt oftare hävdas att kyrkan ska vara politisk och ta ställning politiskt – dock utan att kyrkan tar partipolitisk ställning.

Saken kompliceras av den svenska situationen. Sverige är ju ett genompolitiserat land där politiken, representerad av de politiska partierna, har ett inflytande över snart sagt varje del av en medborgares liv – det mesta är politik eller objekt för politisk insyn. Det s.k. civilsamhället spelar vanligtvis en begränsad roll; så i debatten används ofta »samhället» som synonymt med stat, kommun och landsting. Sverige har vidare under lång tid haft ett statsbärande parti med monopol på att formulera den politiska dagordningen och det s.k. »folkhemmets» grundläggande värden. Trots en viss uppluckring är homogeniteten fortsatt betydande, och det är, på grund av politikens dominerande ställning, en grannliga uppgift att agera politiskt utan att samtidigt ta partipolitisk ställning. Frågan är om det ens är möjligt.

Samtidigt kan man fråga sig varför denna distinktion är viktig. Om det är evangeliet som styr kyrkans agerande då är väl det orsak nog, och slutsatserna kan rimligen motiveras i sin egen rätt oavsett hur de landar på den politiska kartan eller med vilket parti slutsatsen delas. Om det verkligen är evangeliet som styr, varför är man så ängslig för hur det ska uppfattas av politiska företrädare? Eller är det kanske så att många utspel faktiskt grundas just i politik snarare än teologi?

Kravet på politiskt ställningstagande är i en mening att slå in en öppen dörr. Det torde närmast vara omöjligt att tänka sig en kyrka som alls inte är politisk eller vars förkunnelse inte skulle kunna uppfattas som ett politiskt ställningstagande. Ytterst är detta en konsekvens av kyrkans kallelse att leva i och för världen. Skillnaden är den att kyrkans väsentliga ärende egentligen inte är politiskt, men att det är här som gränserna börjat suddas ut. Mer och mer framträder det svenskkyrkliga bidraget in i den mänskliga gemenskapen som i första hand politiskt. Problemet är alltså inte om kyrkan uppfattas som politisk, utan om hennes utgångspunkt är politisk.

Om alltså kyrkan måste vara politisk även om hennes uppdrag inte är det, då återstår att svara på frågan hur detta ska gestaltas.

För att svara på frågan måste man börja i vad kyrkan är. Paulus talar om kyrkan som en kropp med många lemmar, i dopet sammanfogade med Kristus som är kyrkans huvud. Snarare än en

förening eller organisation är kyrkan en organism där de olika lemmarna har olika uppgifter, beroende på kallelser och utförsgåvor. I organismen finns en grundläggande ansvarsfördelning där de vigda ämbetsbärarna har ett ansvar för att rusta det övriga Gudsfolket. I gudstjänst och undervisning rustas hela Guds folk, men inte minst lekfolket, till diakoni och mission. Kyrkfolket är ett i Kristus, men inte i politiken. Detta medför att kyrkan med alla sina lemmar inte kan ha en enda politisk uppfattning; här ryms hela den politiska paletten.

De vigdas uppdrag är primärt riktat in mot församlingen, till kroppens uppbyggnad. Den utåtriktade kallelsen tillkommer därmed lekfolket, som har att vara kyrka i världen, mitt i vardagens varjehanda. Om någon ska vara »politisk» är det lekfolket. Idag har denna uppdelning satts ur spel i vår kyrka, och de anställda, »proffsen», agerar mer och mer som opinionsbildare. Det är komplicerat, för ämbetsbärarnas auktoritet kommer av vinningen som i sin tur finns till för evangeliet, Guds ord och kyrkans bekännelse, som de fått uppdraget att förkunna och förvalta. I övrigt har de ingen större auktoritet än någon kyrkomedlem.

Ofta efterfrågas kyrkans företrädare i debatten, och man vill att dessa ska uttala sig. Normalt uppfattas ämbetsbärare, anställda och förtroendevalda vara »företrädarna», men det är ju långt ifrån hela sanningen. Trots talet om en demokratiskt uppbyggd folkkyrka glömmes man hela tiden lekfolket. Lekfolket är i allra högsta grad kyrkans företrädare i världen, de som har att agera just i världen. När biskopar, präster och diakoner faller för frestelsen att uttala sig »politiskt» för hela kyrkan i frågor där kristna med all rätt kan komma till olika slutsatser och där Skriftens undervisning och kyrkans tradition inte binder kristna samveten, då är detta maktmissbruk. Ett inte minst ur demokratisynpunkt alarmerande exempel på detta är då svenskkyrkliga beslutsfattare i sak kränker en sådan grundläggande mänsklig rättighet som yttrandefriheten. På vems mandat gör man så, med vilken rätt?

Det är en farlig utveckling vi ser när biskopar och präster förvandlats från herdar till företrädare och opinionsbildare. Till sin hjälp har man mer eller mindre effektiva PR-byråer. På den egna bloggen kan ämbetsbärare framföra den ena personliga uppfattningen efter den andra, men det sker ofta i Svenska kyrkans namn. Inte sällan handlar det om att bygga det egna varumärket genom att företräda de allmänt gillade åsikterna eller genom att avvisa det alla förkastar. Också många diakoner ger under förespeglning av att vara en »profetisk röst» uttryck åt en slagordsmässig plakatpolitik. Även här handlar det många gånger om att, med hjälp av de svaga, lyfta fram den egna gruppens insatser och betydelse i samhället.

Kyrkan är och måste vara politisk. Det finns inget alternativ till det i den värld vi befinner oss i och är en del av. Men agerandet ska styras av evangelium, och det måste ske utan sidoblickar och partipolitiska hänsyn. Kyrkan behöver inte vara rädd för att bli eller uppfattas som politisk, när hennes utgångspunkt är Kristi evangelium. Däremot är det oerhört farligt för henne om utgångspunkten är politisk. Kristi efterföljare skulle vara »i världen, men inte av världen», var det någon som sade för en tid sedan.